

Dějiny Tábora – zpráva o výzkumném projektu napříč generacemi

Když v polovině osmdesátých let 20. století vznikl záměr souhrnně zpracovat dějiny Tábora, stáli za ním pracovníci tehdejšího Muzea husitského revolučního hnutí v Táboře, Miloš Drda, František Šmahel a Jiří Kořalka, společně s ředitelem Státního okresního archivu v Táboře, Rudolfem Teclm. Iničiátoři záměru pomýšleli na zpracování celé historie Tábora ve třech dílech, přičemž první díl byl pro obsáhlost materiálu rozdělen do dvou svazků. Ambiciózní plán se uskutečnil pouze z menší části, byť nikoli nedůležité, když František Šmahel ve spolupráci s dalšími kolegy vydal oba svazky prvního dílu. Stalo se tak v Jihočeském nakladatelství v letech 1988 a 1990.¹ Následující převratné společenské změny se výrazným způsobem promítly nejen do chodu tábořského muzea, ale také do profesní dráhy všech zúčastněných. František Šmahel a Jiří Kořalka brzy z muzea odešli a na svých nových působištích věnovali čas i síly jiným pracovním úkolům.

Jistým dozvukem připravovaného projektu se stalo vydání tábořského svazku historického atlasu českých měst v roce 1999.² V souladu s posláním této edice zpřístupnil atlas základní kartografické (a výběrově též nejvýznamnější ikonografické) prameny k dějinám Tábora. Přesto se zdálo, že s rozpadem původního autorského kolektivu postihne *Dějiny Tábora* osud podobný mnoha jiným velkým edičním projektům české historiografie. Totiž, že zůstane u nedokončeného torza.

Husitské muzeum v Táboře se však nevzdávalo snahy probudit myšlenku *Dějin Tábora* opět k životu. Zásadním problémem nebylo jen sestavení nového okruhu autorů, ale spíše vytvoření vhodného institucionálního rámce, jenž by všem zainteresovaným zajistil potřebné podmínky k soustavné práci. Bylo také třeba najít funkční publikační platformu, neboť samotné muzeum se realizace nové knižní podoby dějin Tábora ujmout nemohlo.

Postupně se dařilo získávat pro pokračování projektu badatele střední a mladší generace s dostatečnými zkušenostmi a ochotou věnovat se nesnadnému tématu. Významným impulzem pro znovuotevření prací na projektu byl závazek Nakladatelství Lidové noviny, že se vydání dějin Tábora ujme v osvědčené ediční řadě „*Dějiny českých, moravských a slezských měst*“. Při té příležitosti nakladatelství vneslo logický požadavek otisknout dějiny Tábora vcelku, tedy včetně nejstarších období až do roku 1452, jež byla předmětem předchozí edice Jihočeského nakladatelství. Byla proto opuštěna představa, že nové vydání dějin Tábora naváže na dosud publikované dílo. Namísto toho vznikl ediční záměr, jenž po vzoru původního projektu zamýšlí výklad rozdělit do tří svazků. První svazek měl zahrnovat období od raného středověku do ztráty samostatnosti husitské obce, zhruba v intencích oněch *Dějin Tábora* ze závěru osmdesátých let. Druhý svazek představuje následující historické etapy, tedy dobu poděbradskou a jagellonskou spolu s celým raným novověkem (se symbolickým mezníkem v roce 1781). Třetí svazek si vytyčil cíl postihnout moderní dobu ve vývoji města až do roku 1989, přičemž jakýmsi doslovem má být esej o Táboře v době polistopadové.

1 František ŠMAHEL a kol., *Dějiny Tábora 1. I. Do roku 1421*, České Budějovice 1988; 1. II. 1422–1452, České Budějovice 1990.

2 Zdeněk VYBÍRAL (ed.), *Historický atlas měst České republiky VII. Tábor*, Praha 1999.

První svazek spatřil světlo světa v září 2020.³ František Šmahel v tomto svazku přistoupil více méně k aktualizaci svého textu a jeho spojení do jediné knihy. Vycházel především z přesvědčení, že od osmdesátých let minulého století se neobjevily v podstatě žádné významnější prameny, jež by nutily autora k zásadnímu přepracování již publikovaného výkladu a reinterpetaci jeho závěrů. Je pravdou, že poznání nejstarších dějin Tábora rozšířil v posledních třiceti letech především archeologický výzkum. Právě výsledky archeologie se v knize dočkaly podrobného zhodnocení. Ukončení knihy rokem 1452 odpovídá původnímu projektu a vychází z vnitřní logiky periodizace tábořských dějin, kde ztráta politické samostatnosti a zároveň svěbytnosti církevní organizace představuje zásadní předěl.

Podobně i v následujících obdobích přihlížejí autoři ke zvláštnostem lokálního vývoje Tábora. Jsou si ovšem vědomi, že předmět jejich bádání se, na rozdíl od husitské doby, již tolik neodlišuje od osudu ostatních měst v českém státě. Tematická skladba rovněž nevybočuje z rámce obvykle kladených otázek v dějinách měst. Sledováno je místo Tábora v politickém systému země, sociální a hospodářský vývoj komunity, ale také její materiální kultura. Zde má opět mnohé co říci archeologie, avšak jako významný pramen pro industriální období přicházejí v úvahu bohaté muzejní sbírky. Pramenná základna, či spíše její absence, je pochopitelně určujícím prvkem. Jak zevrubně analyzoval již předchozí výzkum, tábořský městský archiv se stal obětí razantních skartací ještě v 19. století. Mnohé důležité druhy pramenů, včetně nejstarších městských knih, jsou tak nenávratně ztraceny.

Společného jmenovatele předmoderní i moderní doby spatřují autoři druhého a třetího dílu ve sledování husitských tradic v historické paměti tábořské komunity. Chronologické vymezení husitství je zde chápáno v širokém smyslu vlastního husitského hnutí spojeného s následným obdobím soužití utrakvismu, jednoty bratrské a případně dalších nekatolických konfesí s katolictvím v českém státě. Po ukončení tohoto soužití v důsledku porážky stavovského povstání se až do moderní doby rozvíjí několik směrů a podob husitských tradic, v nichž reflexe husitského Tábora hrála důležitou roli, a to i v celoevropském kontextu. Tyto „vzpomínky na minulost“ jsou zároveň výrazným rysem lokální identifikace. Způsoby jejich utváření a zejména interpretace, jež do nich generace místních obyvatel vkládaly, plasticky ukazují proměny vztahu k vlastní minulosti. Přitom je tento vztah silně ovlivňován celospolečenským dobovým diskurzem o husitství.

Vydání dalších dvou svazků mělo podle původních představ následovat vždy se zhruba ročním odstupem. Již nyní je ale jasné, že dojde k posunu harmonogramu. K obvyklým potížím s pracovní vyčerpáním autorů přistoupily v letošním roce i zcela nečekané obecné okolnosti související s epidemií koronaviru. Velmi ztížený přístup do archivních badatelen a knihoven, jak domácích, tak zahraničních, neznamená sice zastavení projektu, ale postup prací značně komplikuje. Přesto se zde rýsuje reálná vyhlídka, že výzkumný projekt, zahájený našimi předchůdci před téměř čtyřiceti lety, bude přece jen dokončen. S jakým úspěchem, to již musíme ponechat ke zhodnocení odborné veřejnosti.

Zdeněk Vybíral

3 František ŠMAHEL — Miloš DRDA — František JANDA — Jiří BUMERL, *Tábor. I. Od počátku osídlení do roku 1452*, Praha 2020.